

بررسی روند واردات کالا (ثبت سفارش) در کشورهای منتخب

معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

فهرست مطالب

مقدمه.....	۴
۱. نحوه واردات و ثبت سفارش در ایالات متحده آمریکا.....	۵
۲. نحوه واردات و ثبت سفارش در اتحادیه اروپا.....	۶
۳. نحوه واردات و ثبت سفارش در ترکیه.....	۷
۴. نحوه واردات و ثبت سفارش در چین.....	۱۰
۵. نحوه واردات و ثبت سفارش در پاکستان.....	۱۱
۶. نحوه واردات و ثبت سفارش در عربستان سعودی.....	۱۲
۷. نحوه واردات و ثبت سفارش در روسیه.....	۱۴
۸. نحوه واردات و ثبت سفارش در امارات متحده عربی.....	۱۴
۹. جمع‌بندی و پیشنهادات.....	۱۶
۱۰. منابع.....	۱۸

مقدمه

به تناسب فضای اقتصادی، سیاسی و نهادی حاکم بر کشورها و فارغ از اینکه سیاست‌گذار یا رگولاتور چه استراتژی را هدف قرار داده است، تمام کالاهایی که قرار است از کشوری به کشور دیگر وارد شود، نیازمندی‌های مختلفی دارند. مجموعه‌ای از فرایندهای تجاری و گمرکی است که در ایران به این فرایندها، ثبت سفارش اطلاق می‌شود. دقت و تفحص بیشتر در انواع اقدامات غیرتعرفه‌ای نشان‌دهنده طیف وسیعی از محدودیت‌ها در قوانین، مجوزها و رویه‌های گوناگون از سوی نهادهای دولتی است که به نحوی تجارت را محدود می‌نمایند.

با بررسی تجارب سایر کشورها در زمینه نحوه واردات و ثبت سفارش، می‌توان با کاهش دوباره‌کاری و آزمون‌وخطا برای توسعه مدل بومی و ملی، الگوبرداری نمود. در این گزارش سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی چند کشور منتخب در زمینه واردات و همچنین سامانه‌هایی مشابه با کارکرد ثبت سفارش به‌منظور مشخص‌شدن مجوزهای لازم برای ورود کالا به کشور مقصد پیش از رسیدن به گمرک، مدیریت و کنترل واردات مورد بررسی قرار گرفته است. حسب ویژگی‌ها و شرایط اظهار کالاهای مختلف، مدارک، الزامات و اظهار کالا پیش از ورود به گمرک مقصد در هریک از کشورها مورد بررسی قرار گرفته و نهادهای متفاوت شکل گرفته برای پیشبرد این اهداف، شناسایی شده است. امید است بررسی تجارب کشورها، در ارزیابی و قاعده‌گذاری مناسب ثبت سفارش ایران و شناسایی الزامات واردات کشورها برای واردکنندگان در ایران موثر واقع شود.

۱. نحوه واردات و ثبت سفارش در ایالات متحده آمریکا

واردکنندگان برای انجام واردات در آمریکا، باید مدارک ورودی از جمله مانیفست^۱، بارنامه و یک اظهارنامه الکترونیکی را از طریق محیط تجاری خودکار (ACE)^۲ به اداره حفظ مرزها و گمرکات ایالات متحده^۳ ارسال کنند. محیط تجاری خودکار، سیستم پردازش تجاری است که توسط گمرک و حفاظت مرزی ایالات متحده برای تسهیل تجارت و در عین حال تقویت امنیت مرزی توسعه یافته است. گذار از رویه‌های مبتنی بر کاغذ منجر به فرآیندهای سریع‌تر و ساده‌تر برای دولت و صنعت شده است. سه نوع ورودی گمرکی با توجه به ارزش کالای وارداتی وجود دارد که شامل؛

- ورودی‌های رسمی برای محصولات تجاری و فروش مجدد با ارزش بیش از ۲۵۰۰ دلار؛
- ورودی‌های غیر رسمی با ارزش بین ۸۰۱ تا ۲۵۰۰ دلار؛
- ورودی‌های بخش ۳۲۱، برای مواردی که ارزش آن ۸۰۰ دلار و کمتر است یعنی حداقل آستانه برای ورودی‌های بدون عوارض؛

در صورت ورود رسمی باید ضمانت‌نامه به گمرک ارائه شود. ورودی‌های بخش ۳۲۱ عموماً ساده بوده و فرآیند آن به سرعت انجام می‌پذیرد، با این حال بسته به نوع محصول، بازرسی‌ها و کنترل‌های مختلفی وجود دارد. اداره حفظ مرزها و گمرکات ایالات متحده مسئول اجرای قوانین در خصوص محدود یا ممنوع کردن واردات است. ۳۲ دسته از کالاها در مارس ۲۰۲۲، مشمول ممنوعیت‌ها یا محدودیت‌هایی بوده‌اند که بیشتر آن‌ها برای سالیان متمادی در آمریکا اعمال شده‌اند. از جمله محصولات وارداتی ممنوع در آمریکا در بازه زمانی مزبور عبارتند از: میگو و محصولات حاصل از آن، پستانداران دریایی و محصولات آن، مواد سمی و خطرناک، مواد مخرب لایه اوزون، گونه‌های خاص جانوری و گیاهان وحشی، سرم‌های درمانی و...

سامانه اظهارنامه خودکار (AMS)^۴، سیستمی است که توسط گمرک ایالات متحده برای ارسال اسناد مورد نیاز برای پذیرش محموله‌های وارد شده به آمریکا ایجاد شده است. سامانه اظهارنامه خودکار که در سال ۲۰۰۴ معرفی شده است، تحت مدیریت اداره حفظ مرزها و گمرکات ایالات متحده از بازرگانان درخواست می‌کند تا در مدت زمان معینی قبل از ورود کالا به ایالات متحده آمریکا، اطلاعات کالاهای وارداتی را اظهار نمایند. طبق مقررات گمرک ایالات متحده، کلیه کالاهایی که به ایالات متحده وارد می‌شوند یا از طریق ایالات متحده به کشور ثالث

^۱ مانیفست گمرکی حالتی از یک اعلامیه و برنامه خبری را دارد. در این اعلامیه مشخصات کامل اجناس موجود در محموله اعلام می‌شود. این مشخصات شامل: شماره سند حمل کالا، تعداد و نوع بسته، فرستنده و گیرنده و وزن کالاها است.

^۲ Automated Commercial Environment (ACE)

^۳ U.S. Customs and Border Protection (CBP)

^۴ Advance Manifests Systems (AMS)

ترانزیت می‌شوند باید ۲۴ ساعت قبل از ارسال، به گمرک ایالات متحده اظهار شوند. AMS، یک سامانه کنترل موجودی و اعلام ترخیص کالاهاست که شناسایی و ترخیص محموله‌ها را تسهیل می‌کند. داده‌های AMS با استفاده از سیستم تعیین‌شده توسط گمرک ایالات متحده مستقیماً به پایگاه داده گمرک ارسال شده و سیستم گمرک ایالات متحده به‌طور خودکار بررسی نموده و پاسخ می‌دهد. این فرآیند ۵ الی ۱۰ دقیقه پس از ارسال اطلاعات خاتمه می‌یابد. به‌عبارتی این سامانه اظهار کالا و پردازش اطلاعات را سرعت بخشیده و کاغذبازی و تشریفات اداری زائد را کم کرده است. ذینفعان با استفاده از این سامانه اطلاعات رهگیری دقیق‌تری دریافت خواهند کرد و اداره گمرک آمریکا نیز به صورت کارآمدتری به واردکنندگان خدمت ارائه می‌دهد. اطلاعات کالاهای وارد شده به ایالات متحده دقیق، کامل و قابل ردیابی است. اداره واردات^۵، نیز در این کشور متولی اجرای قوانین و مقرراتی است که از واردات ناعادلانه پیشگیری می‌کند لذا مانع از بین رفتن فرصت‌های شغلی شده و قدرت رقابت صنایع آمریکا را حفظ می‌کند. از جمله مهمترین برنامه‌های این اداره، برنامه تجارت خارجی، واردات قانونی^۶ و صدور موافقتنامه‌های صنایع خاص مانند منسوجات و پوشاک و سامانه صدور مجوز است.^۷

۲. نحوه واردات و ثبت سفارش در اتحادیه اروپا

مطابق اطلاعات منتشر شده در اداره تجارت بین‌الملل^۸، کالاهایی که به قلمرو گمرکی اتحادیه اروپا وارد می‌شوند، از زمان ورود، تا زمان انجام تشریفات گمرکی، تحت نظارت گمرکی قرار دارند. برخی از کالاها به دلیل قوانین مختلف هنگام واردات به اتحادیه اروپا مشمول ممنوعیت بوده و یا با محدودیت مواجه هستند. اکثریت این محدودیت‌ها ناشی از کنوانسیون‌های بین‌المللی است که برای محافظت از جابه‌جایی کالاها طراحی شده است. در سال ۲۰۲۲، حدود ۱۵ گروه کالایی مانند مواد شیمیایی خطرناک، گونه‌های گیاهی و جانوری محافظت شده، ضایعات و ... دارای محدودیت‌های وارداتی در اتحادیه اروپا بوده‌اند. سامانه کنترل واردات^۹، بخشی از سیستم یکپارچه واردات اتحادیه اروپاست^{۱۰} که برای تسهیل رویه‌های وارداتی طراحی شده است. بنابراین، بازرگانان تنها باید یک‌بار اطلاعاتشان را وارد می‌کنند. سیستم گمرکات اتحادیه اروپا برای افزایش امنیت و سلامت، بازرگانان را ملزم ساخته است تا خلاصه اظهارنامه الکترونیکی ورود کالا به یک بندر یا فرودگاه را در یک زمان معین قبل از رسیدن کالاها اعلام کند. برای تطبیق با این سامانه، بازرگانان موظف هستند که اطلاعات ورود کالا به این اتحادیه

⁵ Import Administration

⁶ Statutory Import Program

^۷ برای کسب اطلاعات بیشتر در این زمینه می‌توانید به سایت اداره گمرک و حفاظت مرزی ایالات متحده آمریکا به نشانی: www.cbp.gov مراجعه نمایید.

⁸ International Trade Administration (ITA)

⁹ Import Control System

¹⁰ EU-wide Automated Import System

را در قالب اظهارنامه خلاصه ورود^{۱۱} به سامانه کنترل واردات اعلام نمایند. این قانون از ژانویه ۲۰۱۱ برای ۲۷ کشور عضو اتحادیه اروپا اجرا می‌شود. اطلاعات مشخصات کالا، شرکت‌های درگیر در جابه‌جایی و مسیر ورود به اتحادیه اروپا از جمله مهم‌ترین اطلاعاتی هستند که باید در قالب اظهارنامه خلاصه ورود (ENS) به سامانه کنترل واردات اتحادیه اروپا اعلام شوند. اظهارنامه خلاصه ورود حاوی جزئیات مربوط به محموله وارداتی است و هدف اصلی آن جلوگیری از فعالیت‌های غیرقانونی مانند قاچاق، تضمین ایمنی مردم، محیط‌زیست و تجزیه و تحلیل ریسک‌های امنیتی و ایمنی محموله است. اظهارنامه خلاصه ورود به عهده شرکت حمل‌ونقل بوده و بسته به نوع حمل‌ونقلی که استفاده می‌شود، محدودیت‌های زمانی متفاوتی برای ارسال اظهارنامه وجود دارد که در جدول ۱ اطلاعات مربوط به هر کدام ارائه شده است. تمام شرکت‌هایی که خارج از اتحادیه اروپا تاسیس شده‌اند، هنگام ارائه اظهارنامه خلاصه ورود ملزم به داشتن شماره شناسایی و ثبت اپراتور اقتصادی^{۱۲}، هستند. به عبارتی یک شرکت زمانی می‌تواند کالایی را به اتحادیه اروپا صادر کند که دارای شناسه EORI باشد.

جدول ۱. محدودیت‌های زمانی برای ارسال اظهارنامه خلاصه ورود بر اساس نوع حمل‌ونقل

نحوه ارسال کالا	حداقل زمان مورد نیاز
محموله‌های کانتینری دریایی	حداقل ۲۴ ساعت قبل از بارگیری در بندر مبدا
فله شکسته دریایی	حداقل ۴ ساعت قبل از ورود
مسافت‌های دریایی کوتاه	حداقل ۲ ساعت
پروازهای کوتاه مدت	حداقل در زمان درخواستن
پروازهای بلندمدت	حداقل ۴ ساعت قبل از ورود
راه‌آهن و آبراه‌های داخلی	حداقل ۲ ساعت قبل از ورود
جاده‌ای	حداقل ۱ ساعت قبل از ورود

منبع: GOV.UK

۳. نحوه واردات و ثبت سفارش در ترکیه

وزارت بازرگانی^{۱۳} از طریق ادارات کل گمرک مسئول تشریفات گمرکی در ترکیه است. سامانه کنترل واردات^{۱۴} بخشی از مقررات تجارت خارجی ترکیه است که جهت استاندارد و هماهنگ‌سازی یکپارچه واردات اتحادیه اروپا از سال ۲۰۰۴ تاکنون راه‌اندازی شده است. اجرای کنترل‌ها از ماشین‌آلات، تجهیزات ولتاژ پایین، اسباب‌بازی‌ها، باتری، تجهیزات پایانه‌های مخابراتی و محصولات کشاورزی شروع شده است. علاوه بر این یک نظارت قدرتمند بر

¹¹ Entry Summary Declaration

¹² Economic Operators Registration and Identification system (EORI)

¹³ Ministry of Trade

¹⁴ Import Control System

تمامی محصولات موجود در بازار فارغ از اینکه وارداتی باشند و یا تولید داخل، صورت می‌گیرد و محصولاتی که خطرات جدی برای جامعه داشته باشند با ممنوعیت واردات مواجه هستند. این بررسی‌ها توسط موسسه استاندارد ترکیه^{۱۵}، صورت می‌گیرد. البته اگر محصول وارداتی یکی از گواهینامه‌های بین‌المللی استاندارد از قبیل (IEC, ISO, ...) را داشته باشد، نیازی برای کسب مجوز از سازمان استاندارد ترکیه ندارد.

در گذشته، برای انجام واردات در ترکیه می‌بایست مجوزهای لازم را اخذ کرده و یک بانک می‌بایست صلاحیت واردکننده را تایید می‌کرد. این نظام تجاری از سال ۱۹۹۶ لغو شده و بر اساس اطلاعات منتشر شده در اداره تجارت بین‌المللی، امروزه برای واردات تمام کالاها به استثنای کالاهای محدود شده مانند تسلیحات نظامی و مواد خطرناک که واردات آن‌ها از طریق شرکت‌ها و موسسات مجاز قابل ورود است، تنها شماره مالیاتی کفایت می‌کند. پیش از دسامبر ۲۰۱۱، اکثر واردات مواد غذایی و غیر غذایی نیاز به یک «گواهی کنترل»^{۱۶} داشت که به‌عنوان مجوز اولیه واردات در نظر گرفته شده و قابل واردات بودن کالا را تعیین می‌کرد. پس از این سال، گواهی مزبور فقط به حیوانات، محصولات حیوانی و برخی گیاهان شامل بذرها و ... اختصاص پیدا کرده است. همچنین در ترکیه به جهت اهداف نظارتی برای واردات پارچه و پوشاک، سازوکار ثبت‌نام خاصی در نظر گرفته شده است، بدین منظور متقاضی واردات کالاهای مزبور باید اطلاعات تماس شرکت صادرکننده، اندازه شرکت و میزان فروش آن (شامل فروش به سایر مقاصد صادراتی) و گواهی کیفیت بین‌المللی را ارائه دهد^{۱۷}.

از ژانویه سال ۲۰۱۲، پیش از ورود کالاها به قلمرو ترکیه، فرآیند جدیدی برای اظهار اختصاری^{۱۸} واردات الزامی شده است بدین صورت که واردکنندگان موظفند تا قبل از ورود کالاها به ترکیه جهت ارزیابی ریسک محموله و به دلایل ایمنی و امنیتی، اطلاعات کالا و وسیله حمل‌ونقل را از طریق سیستم کامپیوتری عملیات گمرکی (BILGE) اعلام نمایند. این الزام برای تمامی کالاهای وارد شده به قلمرو ترکیه وجود داشته و تنها کالاهایی که بدون توقف از طریق دریاهای سرزمینی یا هوایی عبور می‌کنند، مستثنی هستند.

رویه‌های اسناد تجاری ترکیه ایجاب می‌کند که یک فاکتور تجاری و بارنامه یا صورت‌حساب همراه تمامی محموله‌های تجاری باشد. همچنین بسته به نوع محصول، ممکن است واردکنندگان نیاز به ارائه گواهی مبدا ترجیحی یا غیرترجیحی^{۱۹} داشته باشند. مدارک و الزامات لازم دیگر برای واردات در ترکیه شامل، اظهارنامه

¹⁵ Turkish Standards Institute (TSE)

¹⁶ Control Certificate

¹⁷ توضیحات تکمیلی درخصوص واردات پارچه و پوشاک در ترکیه را می‌توانید در گزارش WTO به شرح؛ Trade policy review, report by the Secretariat: Turkey مطالعه فرمایید.

¹⁸ Summary Declaration

¹⁹ گواهی‌های مبدا غیر ترجیحی که به عنوان «گواهی‌های مبدا معمولی» نیز شناخته می‌شوند، نشان می‌دهند که کالاها تحت ترتیبات تجاری بین کشورها واجد شرایط کاهش تعرفه یا رفتار معاف از تعرفه نیستند. اگر یک کشور صادرکننده معاهده یا قرارداد تجاری خاصی را با کشور واردکننده نداشته باشد، معمولاً به گواهی مبدا معمولی نیاز خواهد بود.

گمرگی، فاکتور تجاری و بارنامه است. همچنین اسنادی مانند گواهی ثبت انطباق با علامت CE²⁰ و... ممکن است مورد نیاز باشد. زمان ارائه اظهارنامه باتوجه به وسیله حمل و نقل، مدت زمان پرواز، موقعیت جغرافیایی بندر و نوع بسته بندی کالا و برخی عوامل دیگر متغیر است.

سریع ترین زمان تعیین شده، متعلق به کالاهای حمل شده در کانتینر از طریق دریایی به مقصد بنادر دور (منظور بنادر واقع در سایر دریاها و نه دریای سیاه یا مدیترانه است) می باشد. که می بایست ۲۴ ساعت قبل از بارگیری در کشتی در بندر مبدا، اظهار شوند. اطلاعات مربوط به زمان هر کدام از حالت های حمل و نقل به شرح جدول ۲ است:

جدول ۲. محدودیت های زمانی برای ارسال اظهارنامه خلاصه ورود بر اساس نوع حمل و نقل

نحوه ارسال کالا	حداقل زمان مورد نیاز
محموله های کانتینری دریایی به مقصد بنادر دور	حداقل ۲۴ ساعت قبل از بارگیری در بندر مبدا
فله شکسته دریایی بارگیری شده در بنادر دور	حداقل ۴ ساعت قبل از ورود به اولین بندر در قلمرو گمرکی ترکیه
کالاهای بارگیری شده در کشورهای خارجی	حداقل ۲ ساعت قبل از ورود به اولین بندر
پروازهای کوتاه مدت	حداقل در زمان درخواستن
پروازهای بلندمدت	حداقل ۴ ساعت قبل از فرود در اولین فرودگاه در قلمرو گمرکی ترکیه
ریلی	حداقل ۲ ساعت قبل از ورود
جاده ای	حداقل ۱ ساعت قبل از ورود

منبع: WTO

شایان ذکر است که واردات برخی از کالاها در ترکیه از طریق گمرکات تخصصی صورت می پذیرد. اداره کل گمرک در وزارت بازرگانی مسئولیت صدور مجوز به گمرکات تخصصی را بر عهده دارد. این کالاها عبارتند از:

۱. وسایل نقلیه موتوری، تراکتور، موتور سیکلت، و قطعات یدکی و لوازم جانبی آنها

۲. محصولات نساجی

۳. کودها

۴. محصولات پتروشیمی

۵. محصولات مورد استفاده در صنایع غذایی

²⁰ Conformity European

(گواهینامه CE یکی از گواهی های معتبر اروپایی است که وجود آن روی محصولات، نشان دهنده مطابقت با استانداردهای اروپایی می باشد)

ارزیابی ریسک واردات کالاهای صنعتی مختلف به منظور اهداف ایمنی محصول و ارزیابی ریسک واردات و صادرات و کنترل کیفیت برخی از سایر کالاها توسط سامانه آنلاین کنترل تجارت مبتنی بر ریسک (TAREKS) انجام می‌شود. واردکنندگان این اقلام باید از طریق سامانه مزبور برای بررسی محصولات خود اقدام کنند.

TAREKS در سال ۲۰۱۰ به منظور افزایش کارایی تجارت خارجی، ارائه محصولات ایمن و باکیفیت به مصرف‌کنندگان و کاهش زمان انتظار در گمرک توسط وزارت بازرگانی این کشور تاسیس شد. این سیستم کنترل مبتنی بر ریسک، برای کالاهایی مانند اسباب‌بازی‌ها، دستگاه‌های پزشکی، محصولات مخبراتی، تجهیزات حفاظت فردی، ماشین‌آلات، تجهیزات الکتریکی، وسایل گازسوز، برخی مواد خام صنعتی و برخی محصولات کشاورزی اعمال می‌شود. این سیستم واردات را با سطح ریسک کم تا زیاد طبقه‌بندی کرده و تعیین می‌کند که کدام کالاهای وارداتی می‌بایست به طور فیزیکی بازرسی شوند.

۴. نحوه واردات و ثبت سفارش در چین

چین به عنوان دومین اقتصاد بزرگ جهان، برای کسانی که به دنبال فرصت‌های تجاری هستند، بسیار جذاب است. وجود جمعیت انبوه این کشور، که یک پنجم کل جهان را تشکیل می‌دهد و نیاز به مواد خام، چین را به جایگاه دوم در میان واردکنندگان جهانی رسانده است. طی چند سال اخیر مقررات واردات چین همانند بسیاری از کشورها دستخوش تغییرات بسیاری شده است. در گذشته تعداد بسیاری محدودی از شرکت‌های چینی مجاز به واردات بودند. پس از الحاق چین به سازمان تجارت جهانی شرکت‌های بیشتری به عرصه فعالیت‌های وارداتی روی آوردند. در این کشور جهت واردات، می‌بایست از طریق وزارت بازرگانی^{۲۱} و یا دفاتر محلی مجاز با توجه به قوانین تجارت خارجی اقدام به پر کردن و ثبت نام در سامانه تجارت خارجی نمود.

پیش‌تر مدارکی مانند صورتحساب‌ها، لیست بسته‌بندی، صورت وضعیت محموله، بارنامه‌ها و قبض‌های حمل‌ونقل، مجوزهای واردات برای کالاهای خاص و هر گونه اسناد وارداتی دیگر که توسط اداره کل گمرک چین^{۲۲} تجویز شده بود، به عنوان مدارک مورد نیاز برای واردات لازم بودند. در سال ۲۰۱۹، GACC اصلاح «اعلامیه دو مرحله‌ای» را برای واردات آغاز کرد، به این معنی که شرکت‌ها نیازی به ارائه همه اظهارنامه‌ها و اسناد در یک زمان ندارند. اولین مرحله شامل تهیه اظهارنامه خلاصه همراه با بارنامه برای تحویل گرفتن کالا است. مرحله دوم شامل تکمیل کل فرآیند اظهارنامه در یک زمان مشخص است. به گفته مقامات چین، این اصلاح که ابتدا در برخی از گمرکات به صورت آزمایشی اجرا شد، اظهارنامه شرکت را کارآمدتر و راحت‌تر کرده و ترخیص کالا را تسریع و کارایی آن

²¹ Ministry of Commerce (MOFCOM)

²² General Administration of Customs (GACC)

را بهبود بخشید. از ۱ ژانویه ۲۰۲۰ این قانون در سراسر کشور چین اعمال شده است. GACC برای ارائه اظهارنامه‌های گمرکی یا استفاده از پنجره واحد ملی هزینه‌ای دریافت نمی‌کند. چین یک پنجره واحد ملی استاندارد^{۲۳} برای تجارت بین‌الملل دارد که از سال ۲۰۱۶ آغاز شده و بر اساس درگاه الکترونیکی چین است. NSW اصلی‌ترین نقطه ورود آنلاین بازرگانان برای ارسال اظهارنامه‌های گمرکی و اسناد مرتبط است. در سال ۲۰۱۸ بیش از ۷۰ درصد واردات چین از طریق پنجره واحد صورت گرفته است. تا پایان سال ۲۰۱۹، این نسبت به ۱۰۰ درصد افزایش یافته بود. به گفته مقامات این کشور، نرخ درخواست آنلاین برای سایر خدمات اظهارنامه مانند بار، صورت وضعیت و اظهارنامه کشتی به ۱۰۰ درصد رسیده است. چین تجربه خود از NSW را با کمیته تسهیل تجارت WTO در سال ۲۰۱۹ به اشتراک گذاشت. GACC یک پلت فرم «اینترنت + گمرک» را اجرا می‌کند که دسترسی آنلاین به خدمات گمرکی دولتی مانند ورودی اطلاعات پیش از اظهارنامه، تخفیف صادرات، تایید اداری و ثبت حقوق مالکیت معنوی^{۲۴} را فراهم می‌کند. این سیستم به شرکت‌ها این امکان را می‌دهد تا اطلاعات را در یک مکان به جای سازمان‌های مختلف، از پنجره واحد NSW که بستر واحدی را برای ارسال اطلاعات و اسناد استاندارد شده به مقامات مربوطه فراهم می‌کند، استفاده کنند.

واردکنندگان باید الزامات بازرسی و قرنطینه گمرک و اداره کل نظارت بر کیفیت، بازرسی و قرنطینه (AQSIQ)^{۲۵} را مطابق قانون و کاتالوگ کالاهای وارداتی و صادراتی مشمول بازرسی اجباری را رعایت کنند. کاتالوگ هر ساله مورد بازبینی قرار می‌گیرد تا کالاهایی را که برای حفاظت از سلامت انسان، حیوان یا گیاه و محیط‌زیست لازم است اضافه یا حذف کند و از تقلب و حفظ امنیت ملی جلوگیری کند. بر اساس گزارش WTO، در این کشور، تنها کالاهای خاص، نیاز به مجوز واردات دارند و واردات سایر کالاها نیاز به مجوز ندارد. اظهارنامه‌های وارداتی ممکن است به صورت کاغذی یا الکترونیکی از طریق سیستم پنجره واحد ارسال شود. چین واردات کالا را به سه دسته طبقه‌بندی می‌کند: بدون محدودیت، محدود و ممنوع. واردات کالاهای محدود شده از طریق مجوزها یا سهمیه‌های واردات انجام می‌شود. برخی از محصولات وارداتی ممنوع در چین عبارتند از: محصولات حیوانات وحشی، برخی تجهیزات مکانیکی و الکتریکی دست دوم، برخی از مواد شیمیایی خطرناک، آفت‌کش‌ها، و آلاینده‌های آلی پایدار، محصولات با جیوه اضافه شده، انواع خاصی از لامپ رشته‌ای و ... طبق قانون تجارت خارجی چین، ممنوعیت واردات به دلایل حفاظت از سلامت یا ایمنی انسان، حفاظت از جان یا سلامت حیوانات و گیاهان، حفاظت از محیط زیست و اجرای اقدامات مرتبط است.

²³ National Single Window (NSW)

²⁴ intellectual property rights (IPR)

²⁵ Administration of Quality Supervision, Inspection and Quarantine

۵. نحوه واردات و ثبت سفارش در پاکستان

واردات پاکستان، توسط قانون گمرک ۱۹۶۹، قوانین گمرکی ۲۰۰۱، قانون سیاست صادرات و واردات ۱۹۵۱ و قوانین مرتبط و دستور سیاست واردات ۲۰۲۰ کنترل می‌شود. طبق این قوانین، واردکنندگان ملزم به داشتن شماره مالیات ملی و ثبت مالیات فروش هستند. بر اساس اطلاعات درج شده در اداره تجارت بین‌الملل، مدارکی مانند، بارنامه، فاکتورها، گواهی مبدا، گواهی بیمه و ... برای واردات و صادرات در این کشور مورد نیاز است.

در پاکستان واردکنندگان و صادرکنندگان باید با هماهنگی دفتر توسعه صادرات^{۲۶} این کشور اقدام به واردات و یا صادرات نمایند. در این راستا سامانه‌ای برای ثبت نام تجار اعم از صادرکنندگان و واردکنندگان جهت واردات یا صادرات طراحی شده که زیرمجموعه دفتر توسعه صادرات این کشور است. تمامی صادرکنندگان و واردکنندگان به‌عنوان یک عضو سازمان تجاری شناخته می‌شوند که وابسته به فدراسیون اتاق‌های بازرگانی و صنعت پاکستان می‌باشد^{۲۷}. واردکننده باید اظهارنامه کالا و اسناد همراه آن را در سامانه WeBOC ارسال کند^{۲۸}. واردات برخی از کالاها به دلایل بهداشتی، ایمنی، امنیتی، اخلاقی، مذهبی و زیست‌محیطی ممنوع است. علاوه بر این، واردات از اسرائیل یا کالاهایی که منشا اسرائیلی دارند ممنوع است.

۶. نحوه واردات و ثبت سفارش در عربستان سعودی

بر اساس گزارش WTO، شرکت‌ها اعم از واردکنندگان و صادرکنندگان و صرف نظر از ملیت، باید قبل از انجام هر تجارت مستقیمی در وزارت بازرگانی و صنعت^{۲۹}، ثبت نام کنند و تمامی کالاهای وارد شده به عربستان صرف نظر از ارزش آن‌ها باید به گمرک اظهار شوند. اداره گمرک عربستان^{۳۰}، زیر نظر وزارت دارایی، مسئول اجرای رویه‌های گمرکی است. علاوه بر این گمرک عربستان یک سیستم تبادل الکترونیکی داده و یک پنجره واحد تجارت الکترونیکی ایجاد کرده است که امکان ارسال و پردازش الکترونیکی اظهارنامه‌های واردات را فراهم می‌کند.

²⁶ Office of Export Promotion

²⁷ Federation of Chambers of Commerce and Industry

(برای کسب اطلاعات بیشتر در این زمینه می‌توانید به سایت بانک مرکزی پاکستان به آدرس اینترنتی Sbp.org.pk مراجعه نموده و در قسمت اطلاعیه، بخشنامه، فصل سیزدهم، واردات را مطالعه فرمایید.)

²⁸ WeBOC یک سیستم ترخیص کامپیوتری بومی توسعه یافته است که ترخیص خودکار گمرکی واردات و صادرات کالا را انجام می‌دهد. WeBOC در سال ۲۰۱۱ به صورت آزمایشی اجرا شد و در سال ۲۰۱۵ در سراسر کشور منتشر شد. به گفته مقامات چین، WeBOC توسط حدود ۱۰۰۰۰۰ کاربر ثبت نام شده استفاده می‌شود و تقریباً ۹۷ درصد تجارت پاکستان را پوشش می‌دهد.

²⁹ Ministry of Commerce and Industry (MCI)

³⁰ Saudi Customs Authority (SCA)

گمرک عربستان بر اساس توصیه‌های بانک جهانی، از واردکنندگان به‌طور کلی این اسناد را مطالبه می‌کند: اظهارنامه‌ی گمرکی، بارنامه، فاکتور تجاری، گواهی مبدا، گواهی انطباق و مدارک نحوه پرداخت جهت اجتناب از پول‌شویی و تامین مالی تروریسم، لیست بسته‌بندی و مجوز واردات.

اخذ مجوز وارداتی برای کالاهای خاص الزامی است و تنها اعضای شورای همکاری خلیج فارس از آن مستثنی هستند. مجوزهای وارداتی در این کشور پس از صدور، یک سال اعتبار دارند. فرآیند صدور مجوز به علت انطباق با قوانین و مقررات داخلی و کنوانسیون‌های بین‌المللی، غیر خودکار است و مجوزدهی خودکار برای لیست کالاهای نیازمند مجوز که هر ساله توسط وزارت بازرگانی منتشر می‌شود، وجود ندارد. مجوزها نهایتاً ظرف ۳۰ روز باید صادر شوند که این امر در تطابق با موافقت‌نامه رویه‌های صدور مجوزهای واردات سازمان جهانی تجارت است. در عمل مجوزها پیش از پایان ۳۰ روز صادر می‌شوند. در بدو ورود کلیه کالاهای وارداتی مشمول بازرسی گمرکی می‌باشد. بازرسی فیزیکی ممکن است برای کالاها به صورت تصادفی که بر اساس پروفایل ریسک تعیین می‌شود، انجام شود. به گفته مسئولان گمرکی عربستان، ۱۰۰ درصد محموله‌های وارداتی تحت اسکن اشعه ایکس قرار داشته و ۲۰ درصد آن بازرسی فیزیکی می‌شود. در فوریه ۲۰۲۰، عربستان سعودی با هدف کمک به بخش تجاری، به ویژه شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs)، از طریق رفع موانع واردات و افزایش شفافیت برای دریافت مجوزهای واردات و همچنین افزایش شفافیت برای دریافت مجوز واردات، اطلاعیه جدیدی در مورد روش‌های صدور مجوز واردات صادر کرد. ممنوعیت‌های واردات این کشور بر اساس ملاحظات امنیتی، ایمنی عمومی، اخلاقی و مذهبی و همچنین بر اساس تعهدات بین‌المللی مانند الزامات کنوانسیون بین‌المللی و قطعنامه‌های تحریمی سازمان ملل ایجاد شده است. به گفته مقامات، ۱۱۱ قلم کالای ممنوعه در سطح ۱۲ رقمی، از جمله مواد مخدر، مشروبات الکلی، خوک زنده و فرآورده‌های آن و لباس‌های مستعمل در عربستان وجود دارد.

از زمان اجرای اتحادیه گمرکی شورای همکاری خلیج فارس^{۳۱}، رویه‌های گمرکی، الزامات و اسناد، معمولاً در بین کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس یکسان بوده است. با این حال، اجرای قانون گمرکات مشترک و اعمال راهنمای یکپارچه برای رویه‌های گمرکی بر عهده آژانس گمرکی هر کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس است. علاوه بر این، هر کشور عضو ممکن است فهرست مخصوص خود را از محصولات ممنوعه یا محدود تعیین کند، با این حال اعضا در حال ایجاد یک لیست مشترک در این زمینه هستند.

^{۳۱} اتحادیه گمرکی شورای همکاری خلیج فارس، در ۱ ژانویه ۲۰۰۳، به منظور حصول به اهداف مشترکی مانند تعرفه‌های خارجی مشترک، حذف موانع تجاری، اتخاذ رویه‌های واحد صادراتی و وارداتی، رفتارهای سرزمینی مشترک به‌عنوان یک قلمرو واحد گمرکی ایجاد شده است.

۷. نحوه واردات و ثبت سفارش در روسیه

واردکنندگان در روسیه ملزم به تکمیل اظهارنامه حمل و نقل گمرک روسیه برای هر کالای وارداتی هستند. کلیه اظهارنامه‌های واردات گمرک به صورت الکترونیکی ارسال می‌شود. وب سایت سرویس گمرک فدرال روسیه می‌تواند به پورتال اظهارنامه‌های الکترونیکی متصل شود. به عبارت بهتر، واردات کالا به روسیه باید در زمان ورودشان به قلمرو روسیه ثبت شده باشند و امر ترخیص، در داخل قلمرو این کشور و در گمرک انجام خواهد شد. این ثبت کالاها کارکرد مجوزدهی ندارد و به‌طور خودکار ثبت می‌شود. البته برای کالاهای خاص مشمول کنترل، اخذ مجوز برای صادرات یا واردات ضروری است. پیش اطلاعیه برای مرسوله‌های جاده‌ای، ریلی و هوایی الزامی بوده و برای محمولات دریایی اختیاری است. به گفته مقامات، در نتیجه اقدامات تسهیل تجارت، میانگین زمان برای واردات یک محموله کالا از ۴۸ ساعت در سال ۲۰۱۳ به ۱ ساعت و ۳۸ دقیقه در سه ماهه سوم ۲۰۱۵ کاهش یافته است.

۸. نحوه واردات و ثبت سفارش در امارات متحده عربی

در امارات متحده عربی برای واردات برخی کالاهای خاص، باید مجوزهای لازم را قبل از واردات از نهادهای مربوطه اخذ نمود. این کالاها شامل تسلیحات نظامی، مهمات جنگی، مواد آتش‌بازی، مشروبات الکلی، گوشت خوک و فرآورده‌های آن، تنباکو، تجهیزات ارتباط از راه دور، مواد غذایی، حیوانات و برخی موارد دیگر است.

به گزارش اداره تجارت بین‌المللی، برای واردات کالا در امارات، شرکت‌ها باید مجوز تجارت را از وزارت توسعه اقتصادی^{۳۲}، اخذ نمایند. واردکنندگان به مجوز تجارت صادر شده، نیاز دارند و باید در سیستم ترخیص الکترونیکی ثبت‌نام کنند یا از یک کارگزار مجاز گمرک استفاده کنند. مجوزهای مورد نظر را معمولاً می‌توان به صورت آنلاین درخواست کرد، به‌عنوان مثال، در دبی از طریق پورتال خدمات الکترونیک می‌توان به مجوزهای مورد نیاز دسترسی داشت. همچنین برای تجارت بین مناطق آزاد و سایر نقاط جهان، اخذ مجوز از مناطق آزاد الزامی است. اظهارنامه‌های گمرکی باید به صورت الکترونیکی یا فیزیکی با استفاده از سیستم ترخیص کالا به گمرک ارسال شود. به گفته مقامات امارات، عملکرد سیستم مجوزدهی طی چند سال اخیر بهبود یافته است. به‌عنوان مثال، به شرکت‌ها این اجازه داده شده است تا مستقیماً سیستم‌های داخلی خود را به سیستم ترخیص کالا از گمرک وصل کرده و اطلاعات را انتقال دهند که این امر موجب تسهیل روند ارائه اظهارنامه‌ها و مدیریت صحیح داده‌ها شده است.

³² Department of Economic Development (DED)

بر اساس قانون گمرک مشترک شورای همکاری خلیج فارس، هر کشور عضو در شورای همکاری خلیج فارس ممکن است فهرستی از محصولات ممنوعه و یا محدود را تعیین کند. وارداتی که در یک یا چند کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس ممنوع و در کشور دیگر مجاز است، نمی‌تواند از طریق کشورهای که در آن ممنوع است عبور کند. همانطور که پیشتر اشاره شد، کمیته‌های فنی در حال حاضر در حال توسعه یک لیست محصولات ممنوعه مشترک در سراسر شورای همکاری خلیج فارس هستند. از جمله کالاهای ممنوع وارداتی به امارات عبارتند از: مواد مخدر، تورهای ماهیگیری نایلونی، خوک زنده، مواد آلوده به تابش یا ریزش هسته‌ای، عاج و پودر عاج. برای واردات کالا، شرکت مستقر در امارات متحده عربی باید سفارش تحویل را از نماینده حمل‌ونقل دریافت و مدارک تجاری استاندارد اصلی زیر را ارائه کند:

۱. فاکتور تجاری از شرکت صادرکننده خطاب به واردکننده با جزئیات مربوط به مقدار، توضیحات کالا و ارزش

کل هر کالای وارداتی

۲. گواهی مبدا با ذکر کشور مبدا و تایید شده توسط اتاق بازرگانی در کشور مبدا

۳. لیست بسته‌بندی دقیق شامل وزن، روش بسته بندی و کد HS برای هر کالا

۴. مجوز واردات از دستگاه‌های ذیصلاح در صورت واردات کالاهای دارای محدودیت یا کالاهای معاف از گمرک

۵. قبض ورود

۶. محصولات غذایی نیز به گواهینامه‌های زیر نیاز دارند:

- اصل گواهی سلامت صادر شده توسط سازمان دولتی مربوطه در کشور صادرکننده که نشان دهنده مناسب بودن محصول برای مصرف انسان باشد.

- اصل گواهی ذبح حلال گوشت و فرآورده‌های طیور.

شایان ذکر است، به جز محصولات غذایی، همه محموله‌های کالا به امارات نیاز به «قانونی سازی^{۳۳}» اسناد دارند.

³³ Legalization

۹. جمع‌بندی و پیشنهادات

در کشورهای مورد بررسی به‌نظر نمی‌رسد هدف نهادهای مختلف از مجوزدهی، ایجاد محدودیت‌هایی پیش‌روی تجارت باشد و اکثر محدودیت‌های موجود از جنس تعرفه‌ها و مالیات‌ها هستند. به موازات سامانه‌های کنترل واردات در بعضی کشورها، نهادهایی به‌منظور ایجاد تجارت عادلانه و کنترل توافقی‌های پنهانی ایجاد شده است تا نوسانات واردات کالا و تاثیر آن بر مصرف‌کننده را از مجرای حقوقی و قانونی پیگیری نماید.

در این کشورها دولت به‌عنوان نهاد ناظر، فرآیند واردات را زیرنظر داشته و در برخی از کشورها بیش از یک نهاد واردات را کنترل می‌کنند. هدف سامانه‌های اجرا شده در این کشورها کاهش اسناد کاغذی و کاستن بروکراسی اداری، مقابله با واردات ناعادلانه، ارائه سریع‌تر خدمات، افزایش درآمدهای دولتی و رصد کامل واردات جهت تدوین استراتژی‌های میان‌مدت و بلندمدت است. در اکثر کشورها، ثبت اطلاعات واردات جنبه اطلاع‌رسانی داشته و جنبه اخذ مجوز ندارد و مجوزهایی که می‌بایست برای تسلیحات نظامی، گیاهی، حیوانی و سایر کالاهای حساس اخذ شود، رویه رایجی است که در تمامی کشورها از جمله ایران نیز وجود دارد. یکی از اصول اساسی، حمایت از صنایع داخلی از طریق تعرفه‌ها است و نه اعمال محدودیت‌های مقداری یا دیگر اقدامات غیر تعرفه‌ای محدودکننده واردات. در حالی که کاهش یا حذف تعرفه‌ها از طریق تعهدات خاص صورت می‌پذیرد، حذف اقدامات غیرتعرفه‌ای از طریق اصلاح قوانین و مقررات به‌گونه‌ای که آثار محدودکننده تجاری نداشته باشند طراحی می‌شوند.

سازمان تجارت جهانی تلاش کرده است با تدوین موافقتنامه‌های گوناگون طراحی و تدوین مقررات را به‌نحوی تنظیم نماید که موانع غیرتعرفه‌ای مانعی در برابر تجارت محسوب نشوند. بر اساس مقررات سازمان تجارت جهانی، اعضای آن نمی‌توانند واردات را به جز استفاده از تعرفه یا مجوزهای فنی و بهداشتی، محدود یا ممنوع نمایند. موارد خاصی مانند یارانه‌ها، تجارت ناعادلانه یا دامپینگ نیز حسب مورد ممکن است اختیارات ویژه‌ای برای محدود کردن یا منع واردات ایجاد نماید که این موارد جنبه استثنایی دارند.

هدف سازمان تجارت جهانی مخالفت با رعایت استانداردهای فنی و بهداشتی نیست. اما بنابر موافقتنامه‌های این سازمان رعایت ضوابط فنی و بهداشتی نباید به‌گونه‌ای باشد که اجرای اصول اساسی موردنظر سازمان یعنی دو اصل دولت کامله الوداد^{۳۴} و رفتار ملی را با مشکل مواجه سازد. بدین معنی که ضوابط خواه از نوع فنی و بهداشتی باشند یاخیر، باید برای همه اعضا به شکل یکسان اعمال شود و تبعیض و تفاوتی بین تولیدکنندگان داخلی و خارجی نباشد. سازمان جهانی تجارت با رویکرد واقع‌بینانه، قواعدی را برای رویه‌های صدور مجوزهای واردات تعیین کرده است. مطابق با ماده نخست این موافقتنامه، مجوزدهی واردات شامل هر فرآیندی است که به موجب آن، تسلیم یک درخواست یا هر سند دیگری به‌عنوان پیش‌شرط واردات الزامی دانسته شود. طبق بند ۶ ماده ۱ این

³⁴ Most favored nation

موافقتنامه، متقاضی مجوز می‌بایست به یک نهاد برای اخذ مجوز مراجعه نماید و در صورتی که صدور مجوز از مجرای یک نهاد میسر نباشد، اجازه داده شده است حداکثر سه نهاد دیگر برای صدور یک مجوز تعیین شود. همچنین فرم‌های درخواست مجوز می‌بایست ساده بوده و تنها اطلاعاتی دریافت شوند که برای مقاصد صدور مجوز ضروری باشد^{۳۵}. پیشنهاد می‌شود نظام استانداردهای ملی از سوی نهادهای مرتبط به‌ویژه موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی مورد بازبینی مجدد قرار داده و در مواردی که امکان جایگزینی استاندارد ملی با استاندار بین‌المللی وجود داشته باشد، این جابه‌جایی صورت گرفته و روند الحاق به سازمان جهانی تجارت تسریع شود. مسئله مقررات‌زدایی و کاهش بوروکراسی اداری در ایران همواره به‌عنوان یکی از دغدغه‌های فعالان اقتصادی در حوزه تجارت خارجی مطرح بوده است. بازبینی نظام‌های تجارت خارجی در کشورهای مختلف دنیا نشان می‌دهد که در حال حاضر، اکثر کشورها رویکردی در پیش گرفته‌اند تا واردکنندگان برای صدور مجوز و پر کردن اظهارنامه در مضیقه قرار نگرفته و در اکثر موارد واردکننده تنها به یک رکن اداری مراجعه نماید.

در ایران نیز اجرای فرآیند ثبت سفارش الکترونیکی کالا از سال ۱۳۸۸ گام موثری در این راستا بوده است اما با این حال فرآیند تجاری به‌ویژه واردات کند و پیچیده به‌نظر می‌رسد که یکی از اصلی‌ترین علت‌های چنین روندی، به‌کارگیری سیستم‌های قدیمی و سنتی به‌منظور رسیدگی به امور تجارت است. پیشنهاد می‌شود به‌منظور ساماندهی مشکلات، افزایش نظم و کاهش بار کاری، تمامی فرآیند ثبت سفارش مکانیزه شود. شایان ذکر است رفع چالش‌های این حوزه و ساماندهی فرآیند تجاری کشور، نیازمند اجرای طرح‌های زیربنایی و بلندمدت است و بهبود وضعیت فعلی تجارت کشور و افزایش بهره‌وری در فرآیندهای تجاری بدون گسترش همکاری نهادها و اجرای برنامه جامع و یکپارچه امکان‌پذیر نخواهد بود.

^{۳۵} متن کامل این موافقتنامه را می‌توانید در سایت WTO، به آدرس: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/23-lic_e.htm مطالعه نمایید.

1. Customs, U. S., & Protection, B. (2006). Importing into the United States: a guide for commercial importers. CBP Publication No. 0000-0504, Revised November.
2. https://www.sbp.org.pk/fe_manual/chapters/chapter13.htm
3. US, NOT NECESSARILY STATEMENTS OF OFFICIAL (2019). Food and Agricultural Import Regulations and Standards-Narrative.
4. World Trade Organization (WTO). (2023). Trade policy review, report by the Secretariat: Turkey.
5. World Trade Organization (WTO). (2021). Trade policy review, report by the Secretariat: China.
6. World Trade Organization (WTO). (2021). Trade policy review, report by the Secretariat: The Kingdom of Saudi Arabia.
7. World Trade Organization (WTO). (2021). Trade policy review, report by the Secretariat: Russian Federation.
8. International Trade Administration. (2022). country commercial guides.
9. World Trade Organization (WTO). (2023). Trade policy review, report by the Secretariat: Europe union.
10. World Trade Organization (WTO). (2022). Trade policy review, report by the Secretariat: Pakistan.